

Naam Roel van Weert
Functie senior adviseur
Organisatie Significant

Naam Maud Vastbinder
Functie senior beleidsmedewerker
Organisatie SKAO

MVI MONITOREN MET INNOVATIEVE DATATECHNIEKEN

In een op de tien Europese aanbestedingen in Nederland wordt de CO₂-Prestatieladder gebruikt. Dat blijkt uit recent onderzoek waarbij innovatieve datatechnieken werden toegepast. Roel van Weert en Maud Vastbinder laten zien hoe de analyse in zijn werk ging.

Door met de CO₂-Prestatieladder (zie kader op pagina 43) aan te be- steden, moedigen opdrachtgevers organisaties aan om structureel CO₂ te reduceren in de bedrijfsvoering, op projecten en in de keten. Jaarlijks worden gecertificeerde bedrijven op alle onderdelen van de ladder beoor- deeld door een onafhankelijke certi- ficerende instelling. Gecertificeerde bedrijven krijgen gunningsvoordeel bij aanbestedingen met het BPKV-criterium CO₂-Prestatieladder: hoe hoger een bedrijf op de ladder scoort, hoe hoger het gunningsvoordeel (BPKV staat voor Beste Prijs-Kwaliteitverhouding). Mede door deze financiële prik- kel worden bedrijven gestimuleerd structureel CO₂ te reduceren.

Groei monitoren

ProRail, Rijkswaterstaat, Alliander en diverse decentrale overhe- den gebruiken de prestatieladder al jaren als aanbestedingsinstru- ment. Het is echter lastig om de groei van het aantal opdrachtge- vers goed te monitoren. In opdracht van SKAO (Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen) heeft onder-

zoeksbureau Significant een onderzoek uitgevoerd naar het opstellen van een monitor om het gebruik van de CO₂-Prestatieladder door aanbestedende diensten te meten. Voor het opstellen van een moni- tor maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) en in het bijzonder het gebruik van de CO₂-Presta- tieladder, kan gebruik worden gemaakt van traditi- onele onderzoeksmethoden. Hierbij wordt de beno- digde informatie ontsloten door aanbestedende diensten op basis van een representatieve steek- proef online of telefonisch te bevragen over het ge- bruik van de prestatieladder. Deze methoden kun- nen echter leiden tot relatief grote administratieve lasten. Een belangrijke randvoorwaarde van de CO₂-Prestatieladder-monitor was daarom ook dat de methode niet zou mogen leiden tot grote admi- nistratieve lasten bij aanbestedende diensten.

Informatieovervloed

De (inkoop) wereld is aan het veranderen van een wereld van informatieschaarste naar een wereld van informatieovervloed. Zo worden alle Europese

aanbestedingen en een groot deel van de bijbehorende aanbestedingsdocumenten gepubliceerd op TenderNed. Met methodes als *web scraping* en *text mining* kunnen deze documenten automatisch, gestructureerd en integraal doorzocht worden. Het is op deze manier dus niet meer nodig om aanbestedende diensten steekproefsgewijs te benaderen.

Significant heeft in samenwerking met adviesbureau Bright Cape voor SKAO een monitor gemaakt op basis van deze technieken. Eerst is een web scraping-module ontwikkeld. Web scraping is een computertechniek waarbij software wordt gebruikt om informatie van webpagina's te verzamelen. In de module worden alle relevante aanbestedingsdocumenten gedownload van TenderNed. Het gaat hierbij alleen om de aanbestedingen waarvoor in 2016 een 'aankondiging van een gegunde opdracht' is gepubliceerd op TenderNed. In totaal hebben 2662 (45%) van deze aanbestedingen aanbestedingsdocumenten gepubliceerd (zie ook figuur op pagina 43). Voor deze aanbestedingen zijn in totaal 51.237 aanbestedingsdocumenten en publicatieformulieren gedownload en in een logische mappenstructuur opgeslagen om daarvandaan verder te analyseren.

Text mining

Na het downloaden van deze documenten is een module voor text mining ontwikkeld. Text mining is een computertechniek die waardevolle informatie, patronen en tendensen uit grote hoeveelheden

In 6 jaar tijd is maatschappelijk verantwoord inkopen met de CO₂-Prestatieladder gegroeid van 1 naar meer dan 75 opdrachtgevers

tekst kan halen. De text mining-module doorzoekt de gedownloade documenten uit de web scraping-module. Hiervoor worden de aanbestedingsdocumenten eerst, waar nodig, 'leesbaar' gemaakt met OCR-technieken (*optical character recognition*). Dit is bijvoorbeeld nodig met documenten die als een afbeelding zijn ingescand.

Vervolgens zijn de bestanden doorzocht op een aantal vooraf vastgestelde zoekwoorden zoals 'CO₂-prestatieladder' en 'CO₂-ambitieniveau'. Indien een trefwoord is gevonden, dan wordt het betreffende document op een nieuwe locatie opgeslagen in een logische mappenstructuur. De text mining-module heeft alle 51.237 documenten doorzocht en in 247 aanbestedingen zijn een of meerdere zoekwoorden teruggevonden.

Conservatieve schattingen

In 9,3% van de aanbestedingen wordt de CO₂-Prestatieladder genoemd. De 247 aanbestedingen waar de CO₂-Prestatieladder een rol speelt, zijn uitgevoerd door 75 verschillende aanbeste-

dende diensten. CO₂-Prestatieladder wordt relatief vaak toegepast bij aanbestedingen van werken (26,8%) en bij aanbestedingen die uitgevoerd zijn door de speciale sector (62,7%). Gemeenten scoren net iets onder het gemiddelde en hanteren in 9% van al hun aanbestedingen de CO₂-Prestatieladder. Een verificatie bij grote opdrachtgevers over de inzet van de CO₂-Prestatieladder bevestigt dat 9,3% en 75 opdrachtgevers zeer conservatieve schattingen zijn.

Resultaat zichtbaar maken

De resultaten laten zien dat maatschappelijk verantwoord inkopen met de CO₂-Prestatieladder in zes jaar tijd is gegroeid van 1 naar meer dan 75 opdrachtgevers. Het onderzoek is een benchmark voor SKAO en daarmee een startpunt om het CO₂-beleid van opdrachtgevers en bedrijven en het resultaat van dit beleid zichtbaar te maken. Door de innovatieve opzet van het onderzoek is het relatief eenvoudig om de monitor regelmatig uit te voeren.

Aan meer dan de helft van alle aanbestedingen op TenderNed (55%) zijn geen aanbestedingdocumenten toegevoegd, waardoor deze niet konden worden geanalyseerd. Deze aanbestedingen zijn veelal gepubliceerd in andere inkoopssystemen zoals CTM Solution of Negometrix en later geïmporteerd naar TenderNed. De aanbestedingsdocumenten in deze systemen zijn niet benaderbaar via de openbare website van deze systemen.

Slim inzetten

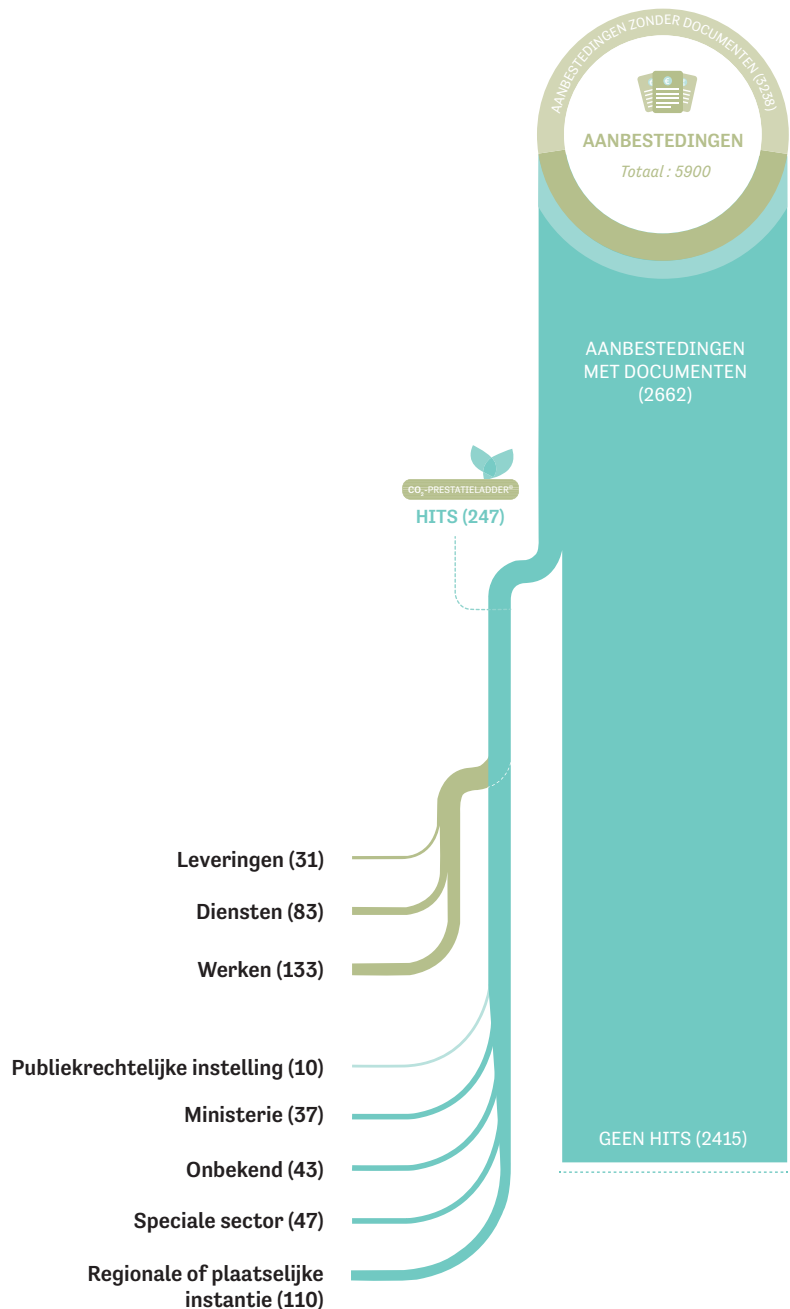
Dankzij het slim inzetten van technieken als web scraping en text mining is het voor de eerste keer

CO₂-PRESTATIELADDER

De CO₂-Prestatieladder is een certificeringssysteem met vijf niveaus. Vaste onderdelen zijn onder meer een footprint, ketenanalyses en samenwerking met ketenpartners om CO₂ te reduceren. Met een CO₂-bewust Certificaat toont een organisatie aan te beschikken over ambitieuze reductiedoelstellingen en een werkend CO₂-managementsysteem. Een certificaat vanaf niveau 3 geldt als alternatief voor de Energy Efficiency Directive energie-audit. Inmiddels zijn certificaten uitgereikt aan zo'n 3000 bedrijven en overheden. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat organisaties met een CO₂-bewust Certificaat twee keer zo veel CO₂ reduceren als het Nederlandse gemiddelde. De OESO heeft de CO₂-Prestatieladder benoemd tot best practice voor duurzaam inkopen. De Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen is eigenaar en beheerder van de CO₂-Prestatieladder.

FIGUUR

EEN OVERZICHT VAN HET AANTAL AANBESTEDINGEN IN TENDERED IN 2016 WAARIN DE CO₂-PRESTATIELADDER STAAT GENOEMD (HITS)

Infographic: Ted du Bois

gelukt om zonder administratieve lasten voor aanbestedende diensten inzicht te krijgen in het gebruik van de CO₂-Prestatieladder bij een groot deel van de aanbestedingen. De methode kan ook relatief eenvoudig ingezet worden voor andere beleidsrijke onderwerpen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een monitor voor andere duurzame inkoopinstrumenten, innovaties of circulariteit.

Een volgende stap is het onderzoeken of en onder welke voorwaarden de inkoopdocumenten uit de andere inkoopssystemen ontsloten kunnen worden. Op deze manier kunnen we nog meer aanbestedingen doorzoeken en een volledig beeld krijgen van alle Europese aanbestedingen in Nederland. ●